

УДК 378:373.31+372.874

Тетяна Шостачук

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СТРАТЕГІЇ ПОЛЬСЬКИХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

У країнах Європи становлення педагогічної майстерності вчителів мистецьких дисциплін відбувається в контексті ступеневої освіти, що відповідає вимогам Болонського процесу. Основний акцент робиться на поетапному розвитку фахових та педагогічних компетентностей: від бакалаврського до магістерського рівня з подальшими можливостями професійного вдосконалення через неформальну, післядипломну освіту та самоосвіту. Ці форми забезпечують безперервність професійного розвитку вчителів, дозволяють оперативно реагувати на виклики сучасного освітнього простору та підтримувати високу якість педагогічної діяльності.

Щоб не опинитися поза межами соціального й культурного життя, педагог повинен відповідати дедалі складним вимогам, а це означає, що він повинна мати певні компетенції та бути здатним їх використовувати.

Важливо, щоб освітяни усвідомлювали, що освітні процеси спрямовані не лише на досягнення безпосередніх цілей, що виникають у сучасній освітній реальності. Їхня роль полягає в тому, щоб випереджати час, передбачаючи наслідки не лише для своїх учнів, але й для майбутніх поколінь. Ця перспектива, на думку польських науковців К. Лапот-Джерва, Р. Малошовського, також включає необхідність постійної діагностики культурної, цивілізаційної та освітньої реальності, тривалого спостереження за змінами та необхідність створення освітньої стратегії у сфері образотворчого мистецтва, заснованої на прогнозах, які є безпечними для дитини, відкритими до мінливої реальності та водночас чітко визначають загальнолюдські цінності [1].

З огляду на те, що у наш час існує велика кількість джерел інформації: преса, радіо, телебачення і, перш за все, комп'ютер та глобальні інформаційні бази даних і засоби комунікації, доступні через

нього, і, нарешті, штучний інтелект, то немає сенсу змагатися з такою конкуренцією. Відтак сучасний учитель стикається з новими викликами.

Оскільки сьогодні ми живемо в умовах постійних змін, вчитель повинен вміти орієнтуватися в цій мінливості, й, що важливо, він повинен вміти навчити цього своїх учнів. Як зазначає Г. Лешнівська, лише 20% опитаних вчителів мають таку здатність до адаптації. Решта 80% не мають таких здібностей, що може призвести до труднощів в адаптації до мінливої освітньої реальності [2, с. 40].

Вважаємо, що міцну основу для адаптації та формування освітньої стратегії вчителів мистецтва може забезпечити концепція навчання та виховання засобами мистецтва англійського вченого Г. Ріда, розроблена та продовжена польською дослідницею І. Войнар.

На нашу думку, головна теза Г. Ріда: «мистецтво має бути основою виховання» [4, с. 6] охоплює всю сферу освітньої та виховної діяльності, яка спрямована на гармонійний розвиток особистості. Занурення у мистецьке середовище визначається не лише характером творчих можливостей учнів, а й широким контактом з мистецтвом у просторі його універсальних цінностей (включаючи естетичні), що сприяють здатності сприймати красу.

Довговічність культури та мистецтва виражається в їхній безперервності, тому посилення на традицію, а також постійне згадування важливих естетичних зразків забезпечує розвиток нових форм до того, як вони втратять цінність. Паралельно, поряд зі світом оцифрованих естетичних повідомлень, існує світ об'єктів, суттю яких є видимий та фізично наявний слід руки художника, малярський жест тощо. Для переживання естетичної істини важливим є присутність оригіналу, що згадується в історії мистецтва. Це також цінність для сучасності, не лише через повагу до шедевра, а й, перш за все, через захоплення матеріальною крихкістю краси, що міститься в естетичному об'єкті [1].

Можливо тому, І. Войнар наголошує, що освіта засобами мистецтва – це єдиний вид освіти, який відповідає потребі формування психічної рівноваги сучасної людини. Освіта повинна зробити людину здатною жити спонтанно та творчо, а також дати їй змогу досягти гармонії у своєму чуттєвому й емоційному житті та інтелектуальній сфері [6].

Важливим елементом самоосвіти педагога засобами мистецтва є звернення до нових форм та засобів художнього спілкування шляхом формування критичного ставлення до них у вчителів. Це досягається шляхом опанування здатності сприймати явища, зміст та естетичні цінності, представлені, у тому числі новими медіа [1].

Щоб повною мірою використати потенціал нового в мистецтві, необхідно занурити чутливість учителя у сферу високої культури, а також поглиблювати його ставлення до традицій та цінностей. Невіддільною частиною процесу сучасної мистецької освіти є послідовність у сприйнятті цінностей, властивих творам мистецтва, художнім установкам та естетичним концепціям.

Проте сприйняття цінностей ускладняється тим, що цивілізаційна та культурна реальність постійно розширює сферу сучасного мистецтва, зокрема й образотворчого, з'являються нові простори сприйняття та нові інструменти.

Культура визначає себе перед обличчям нових вимірів: віртуальної реальності, гіпертексту, цифрового зображення. Кіберкультура формується в просторі Інтернету та нових медіа, де широка доступність зображень, анімації, фільмів та комп'ютерних ігор гомогенізує естетичні цінності високої та масової культури, утруднюючи здатність їх оцінювати.

Багатоканальний характер передачі візуальної інформації та її кількість призводять до своєрідного перцептивного пересичення, через що уява стає «лінивою» [3]. З іншого боку, нові інструменти є важливим фактором розширення простору сприйняття та досвіду вчителя. Точність та унікальна ергономіка цифрових інструментів відкривають нові форми творчості у сфері візуального мистецтва. Загальна доступність комп'ютерного обладнання та графічного програмного забезпечення, планшетів, оснащених інструментами для малювання, смартфонів із цифровими камерами, що дозволяють робити фото й відео та, на думку Р. Тадеушевіча, відкривають нові можливості для самовираження учнів [5].

Мова мистецтва постійно оновлюється та модернізується. Сучасний учитель має бути адекватним новим вимірам художніх технік. Важливо навчити нові покоління «цивілізувати» та «гуманізувати» нові інструменти через активну участь у цифрових формах художньої

творчості, залишаючи сліди власних почуттів та особистості всередині необроблених алгоритмів.

Загальні рамки сучасної освітньої стратегії в галузі образотворчого мистецтва повинні включати всі види діяльності, спрямовані на формування особистості учня, з урахуванням естетичних традицій, що стимулюють творчі процеси, відкриті для новизни.

Отже, зазначимо, що сучасні виклики – цифровізація, поява нових сучасних форм мистецтва, зростання ролі візуальної культури, потребує від педагогів гнучкості, інноваційного підходу та готовності до постійного професійного розвитку. Аналіз освітніх практик показав, що стратегія польських вчителів ґрунтується на інтеграції традиційних мистецьких цінностей із сучасними технологіями, розвитку креативного мислення, візуальної грамотності та формуванні критичного сприйняття мистецтва. Наголошується на необхідності міждисциплінарності, відкритості до культурного розмаїття та активного застосування нових форм і засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Łapot-Dzierwa Kinga, Małoszowski Robert. Kompetencje studentów kierunków pedagogicznych w obszarze plastyki. *Kompetencje studentów kierunków pedagogicznych w obszarze plastyki*. C. 76-85. URL: <https://surl.lu/fzgqey> (дата звернення: 05.05.2025).
2. Leśniewska, G. Gotowość do zmiany nauczycieli szansą edukacji XXI wieku, „Studia i Prace WNEIZ US”, nr 46/1. 2016, c. 47.
3. Nauczyciel wczesnej edukacji dziecka wobec czasu zmiany, red. I. Adamek, B. Olszewska, Łódź 2014, s. 97.
4. Read H., Wychowanie przez sztukę. A. Trojanowska-Kaczmarek (przekł.). Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, Ossolineum. 1976. s. 6.
5. Tadeusiewicz, R. (2002). Społeczność Internetu. Akademicka Oficyna Wydawnicza EXIT. 2002. 302 s.
6. Wojnar, I. (2000). Sztuka i edukacja – zagadnienia podstawowe, w: Irena Wojnar. Humanistyczne intencje edukacji. Wydawnictwo Akademickie „Żak”. Warszawa, s. 148.